

Югозападен университет „Неофит Рилски“

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Юлиана Ковачка

за дисертационен труд на тема: „Конституиране на химерната група като девиантна субкултура с криминогенен потенциал“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Докторска програма: Теория на възпитанието и дидактика

Обучаваща институция: ЮЗУ „Неофит Рилски“

Дисертант: Рая Димитрова

Научен ръководител: доц. д-р Николай Цанков

Данни за дисертанта

Рая Димитрова е докторант в редовна форма на обучение, катедра „Социална педагогика“ към Факултет по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Завършила е бакалавърска програма „Социална педагогика“ и е магистър по Образователен мениджмънт, а по-късно и по Клинична психология. Избирана е за хоноруван асистент във факултета. Работи по проекти с различни рискови групи лица. Участва в комисии за акредитация към НАОА.

Данни за дисертацията

Дисертационния труд е структуриран в увод, три глави, заключение, препоръки, приноси, използвана литература, приложения. Представен е в обем от 255 страници, от които 204 основен текст. В приложения са поместени анкетни карти и въпросник за интервю. Използвани са 231 литературни източници, от които 124 на латиница. За онагледяване в текста са представени 18 диаграми и 13 фигури. Представената структура способства ориентацията в концепцията на изследването и информацията от интерпретацията на получените данни.

Дисертационното изследване визира актуален и значим проблем в контекста на тенденцията за нарастващи криминогенни прояви на подрастващите – специфична девиантна субкултура, дефинирана като химерна група.

В уводната част коректно са представени обект, предмет, цел, задачи и хипотеза на дисертационното изследване, както и неговите основни етапи.

В глава първа „Младежки субкултури“ се съдържа анализ на различни авторови интерпретации отнасящи се до младежките субкултури в контекста на редица социологически школи и подходи. От гледна точка на социалния детерминизъм се поставя акцент върху социалния контекст и ролята на младежката субкултура за социализацията на подрастващите. Постмодерният прочит визира девиантната субкултура под наименованието „химерна“ чрез определяне на нейни параметри в теории от социалната психология и теорията за социалното възпроизводство на Пиер Бурдийо. Позоваването е точно и отговаря на изискванията. Направените обобщения са добре онагледени фигуративно.

Във втората глава „Химерната група като девиантна субкултура“ се разглежда ролята на криминогенните фактори за поява на девиантно и делинквентно поведение. Направен е теоретичен анализ на концепции за спецификата и проявите на агресивно поведение. Агресивността и насилието са основни елементи за формиране на групова престъпна идентичност и са представени като основни компоненти на химерните групи, дефинирани като „банди“ в контекста на демократичните промени в България и влиянието на организираната престъпност. В конституирането на химерната група са диференцирани социално-икономически, социо-културни, социалнопедагогически и личностни фактори, които са особено значими за педагогическата теория и практика.

Емпиричното изследване в трета глава е реализирано чрез разнообразни изследователски методики в училища (със 180 ученици от гимназиален етап) и в две ресоциализиращи институции (Възпитателно училище интернат „Ангел Узунов“ гр. Ракитово, с което ФП на ЮЗУ „Н. Рилски“ има дългогодишно партньорство и Затворническо общежитие „Бойчиновци“ в гр. Враца) като в контингента на изследването се включват още 41 непълнолетни лица и 49 експерти (педагогически съветници, пробационни служители, инспектор-педагози, учители и обществени възпитатели). Обхватът на изследването отговаря на необходимите критерии. От получените данни от анкетирането на учениците е открояна тенденция за увеличаване на числения състав на химерните групи и разрастваща се агресия сред подрастващите. Нарастваща тенденция е открояна и в анализа на данни от НСИ по отношение на противообществените прояви при непълнолетните. Направена е задълбочена характеристика на комплекса от фактори и причини, детерминиращи криминогенен потенциал при химерните групи като са използвани статистически методи за обработка и интерпретация на данните от проучването сред непълнолетните лица от ресоциализиращите институции. Чрез метода на експертната оценка са отчетени и основните фактори за конституиране на тези групи. По отношение на предложения социалнопедагогически модел за превенция не става ясно позоваването относно дефинирането на първичната и вторична превенция (с.183-184). Декомпозирането в два модела – за превенция на риска от включване в химерни групи и за превенция на риска от рецидив е значим за социалнопедагогическата практика.

Направените изводи и препоръки отразяват в синтез направеното от дисертанта на различните етапи на изследването.

Научни приноси

Приемам за приноси - разглеждането на основните фактори, детерминиращи криминогенния потенциал на участниците в химерните групи и извеждането на същностните причини за конституирането криминогенни групи от непълнолетни, както и предложения социалнопедагогически модел за превенция.

Бележки и препоръки

Препоръката ми е относно съотнасянето на предложения модел към проекта на Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица, който е дискуссионен от 2016 година.

Заклучение

Считам, че дисертационния труд отговаря на всички изисквания за разработване на такъв тип изследване, спазени са процедурите относно неговата разработка и представяне, което е основание да дам своята положителна оценка и да предложа на уважаемите членове на научното жури да подкрепят с положителен вот присъждането на ОНС „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, ПН 1.2. Педагогика (теория на възпитанието и дидактика) на Рая Димитрова.

Дата: 24.11.2020

гр. Благоевград

Подпис:

доц. д-р Ю. Ковачка